

V B 9/11

H. Enselinich

L $\frac{9}{274}$

L $\frac{9}{274}$

Gehmeles brichtsemneeti
jaunburtneezeefchos

Latw. Semn. Saw. Speestuwe
Rigâ, Elisabeteš eelâ Nr. 14-a

1153

Part. 64

L. V. B.

lv.

~~220080~~

2

03090577211

Stats muhsu tautas ſenatnē.

Plaſchi paſihſtami ir Kurſemes ſonini, brihw-
ſemneeki, kaſ ſatwaſ brihwibaſ un ſenāſ teeſi-
baſ paglabajuſchi lihdi pat jaunaſam laika.
Ari Wiſſemē ſatwā laikā ir bijuſchi brihwſem-
neeki, kaſ ari neſuſchi ſoniau wahrdu, bet waj
nu iſmiruſchi waj ari ſen jau kamehr ſaudeju-
ſchi ſatwaſ teeſibaſ. Wiſpaſihſtamakee no ſcheem
ir Salaspils nowada ſenee brihwſemneeki,
S a l a s p i l s „R o n i n i“, furu brihwibaſ
dibinajāſ uſ ſeneem, jau 14. gadu ſimtenī iſdo-
teem dokumenteem. Ordena meſtrſ Brigge-
nejs apſtiprina 1535. g. Marſam Roninam
(Königſ) un wina pehznahzejeem wina ſen-
tſcheem peeſchirtāſ teeſibaſ. Wina pehzteziſ,
leimanis Peters Deeniſ (ſoniaſch), wehl wal-
da pahr 5 arkleem ſemeſ. Otrā eewehrojama
ſalaspileeſchu ſoniau dſimta bija W e d m e r i,
furu brihwibaſ un ſenāſ teeſibaſ teem 1457. g.
apſtiprina ordena meſtrſ Jahniſ f. Mengdenſ.
Ari Wedmeri ſahfumā walda par 5 arkleem
ſemeſ.

Maſ pamaſam abāſ ſchiſ eewehrojamaſ ſo-
ninu ziltiſ panihſt un 18. gaduſimtenī winaſ
galigi iſbeidiſaſ, pee kam beigāſ no winu ſenāſ
godibaſ maſ wairſ kaſ bija atlizeeſ.

Walmeeras draudjê, kozeneefchos, ir mah-
 jas Ronini, tur wehl 1624. g., t. i. 300 ga-
 dus atpakal dshwoja brijwsemneeks Jahnis
 Roninſch, kas tureja 1 arflu jemes, buh-
 dams brijws no klauſcham un nodewam. Wi-
 namt bija dehls Alahws,, 3 ſirgi, 3 gowis.
 Kad un kâ ſaudeja ſchee Walmeeras nowada
 konini ſawas teeſibas, naw ſinams; gadus
 ſejchdeſmit wehlaſ Roniau ſaimneeks jau ir
 klauſchu un nodewu ſinâ peelihdſinats pah-
 rejeem Walmeeras pils nowada ſemneekem.

Rakſturigi ir taſ, ka kaiminu walſtî, turpat
 tuhlin aiſ Ronina, jaunburtneezeeſchos, ka hds
 pagasts ſauzâs par koneneefcheem. War-
 domat, ka taſ ſtahtw ſinamâ ſakarâ ar ſcheem
 Walmeeras pils nowada konineem un ſcho ko-
 ninu te buhs bijis wairaf, waj ari wiau ihpa-
 ſchumi plaſchaki kâ taſ bija 1624. g. Mahfoſchâs
 rindinas buhs ſeedotas brijwsemneekem Seh-
 meleem, jaunburtneezeeſchos, Matifchu draudſê,
 Walmeeras aprinkî.

Wezâ ſweedru jemes grahmatâ, kas ſaſtahdi-
 ta 1624. g. uſ Widſemes eekarotaja kehlna
 Guſtafa Adolfa parwehli, toreijejâ Burtneeku
 pils nowada Barazenes wakâ minetas mahjas
 Sehmele, ar 1 arflu jemes, furas tura dſimts-
 ſemneeks Jekabs Sehmele, kam dehls Jekabs,
 2 ſirgi, 1 gowis un kas iknedelas eet muifchas
 gaitâs. Wina azim redſamai nabadſibai par
 eemeſlu deſmiteem gadu ilgee, poſtoſchee kari,

kas scho apgabalu un wifu Widslemi preeksch
tam bija peemellejuschi un to pahwehrtuschi pa
dalai tuknesi. Sehmeles Jekabs, apsihmets
schini weza sweedru kadastrâ par dsintu sem-
neeku, tapat ka wisi ziti Burtneeku nowada sem-
neeki. Nekas neaisrahda us to, ka winisch buhtu
atradees kahdâ isnehmuma stahwokli. Drihs
pehz 1624. g. minetâ Barzenes wakâ nodibina
Burtneeku Jaunomuischu, un schis muischas
1683. g. flauschu farakstâ peeminetas atkal
Sehmeles mahjas ar 1 arklu semes, furu saim-
neekam jafuhtha zauru gadu muischas gaitâs 1
sirdseneeks. Ari 1688. g. tas pats atkal atsih-
mets.

1698. g. jaunburtneezeeschu mahju un wifu
saimneeku stahwokli un spehjas noskaidrojot,
peeminets, ka Sehmeles saimneeks S i h m a -
n i s miris un ka par saimneeku ir wina dehls
J u k u m s, kas esot istizis. Saimneeka dehli
mahjâs esot kaleji, sedlineeki, dreimani u. t. t.
Kur gandrihs wisi pahrejee semneeki muischai
paradâ, pee kam paradu kopsuma istaisa 243 un
pus dalderus, tur par Sehmeles Zukumu teikts,
ka winam muischai paradu naw.

Namehr wisi ziti jaunburtneezeeschi peedereja
toreis un peeder wehl tagad pee Burtneeku drau-
dses, Sehmele peedereja un peeder tagad wehl
pee Matischu draudses. Scho mahju preekschro-
ziba ir ta, ka winas atrodas leela fatifimes ze-

la malâ un zaur Dihdazes upi*) pilnigi atschkir-
tas no pahrejâm jaumburtneezeeschu mahjam.

Burtneeku Jaunâsmuischas, toreisejâs kro-
na muischas, arendators Kornelijâs de Grewe
apjuhds 8. julijâ 1701. g. Sehmeles Zukumu
par schahdeem pahrfahpumeem:

1. 1700. g. rudenî no muischas isdsihts stah-
raſta Tumſchas Liberta dehls, iſſiaot ſchkuhtis
rudſu aiſweſchanai uſ Bernawu, kehmina pro-
wijanta nolift. Kad Tumſchas Liberta dehls
eeradees Sehmelês, fur patlaban bijuſchas kri-
ſtibas, lai patektu Sehmeles Zukumam, ka ari
winam jaſuhſta ſchkuhtneeks, un peepraſijis pehz
ſainneeka, no iſtabas iſnahzis Zukums ar ko-
fu rokâ, ko klahſeſoſchee gan winam iſrahwuſchi
no rokam. Rewaredams ſawu ſauno nodomu
iſpildit, winſch nolamajis ſianeſi par ſchkelmi
un praſijis tam, ko winſch te meklejot. Rahds
zits ſagrahbis ſtahrâſta dehla ſirgam pee ee-
maukteem, lai tas ſahpjot ſemê un nahſot ar
winu lauſtees. Lîf ar Zukuma brahla Lena pa-
lihdſibu winam iſdewees atſwabinatees un pro-
jam kluht.

2. Nahſoſchâ rihtâ Zukums eeradees mui-
ſchâ, uſbruzis wahrdeem amtmanim Peterim
Eriſſonam, teikdams: winſch negribot uſ Ber-
nawu braukt, bet gan ſawu weſumu ſamaſſat
naudâ, uſ ko amtmanis atbildejis, ka winu ma-

*) Bezos rakſtos winu dehwe ari par ſelgawu, bet
tagad ſauz par Gredes upi.

jestatei kchninam wajadsiga gan labiba, bet ne nauda. Zukums šawfahrt atkal kledsis: waj tad kchninšch tahds nabags, ka winšch ta wesuma rudsu dehl badu zeestu. Atkal winšch peedahwajis naudu, wesdams garas, nepeeklahjigas walodas.

3. Kad 3. julijâ stahrafts ar darbineekeem bijis pee šeena nowahkšchanas, un Šehmele nam bijis darbâ, šuhtits Diktus mahju kalps Wilums pee Šehmeles ar rihkojumu, tuhlin eeraštees darbâ. Bet tas winam atbildejis, ka darbâ neešchot, neefot winam širgu. Un tomehr, faut gan winam artilerijas wajadsibam atnemi 2 širgi, tam nu wina brahleem wehl ešot 8 širgi.

4. Kad nešen atpakal, uš kchnina majestates wišschehligo pawehli, mekleja daschus širgus fara wajadsibam, tad šchi Šehmeles Zukuma brahlis Tenis šlehpis šawu labo, bruhno širgu, pee kam Zukums aprinka teešnesim melojis, ka brahlis šcho širgu pahrdewis Burtneeku Šrika šaimneekam, un tas šawfahrt to pahrdewis Limbašchu pilsonim Wildakam, kamehr pateefibâ Tenis to šlepen pahrdewis Mujanu leitnantam Reinekenam, lai tik kchninšch to širgu nedabutu. Šawu šuhdsibu winšch nobeidš šchahdeem wahrdeem: „Kas man zits wehl jazeešch no Šehmeles mahjam pretestibu un šaunu wahrdu, talab ka šcheem zilwekeem ir wairak, ka tee war apehšt; išnashktu par daudš gari, ja es to gribetu wišu aprakštīt.“

Safarâ ar semesjargu jeb militſchu nemſchanu iſzehlâs kâ ſaiminu pagastoſ, tã ari jaune-neeſchoſ nemeeri, kaſ parahdijâſ muiſchaſ flauſchu un ſchkuhſchu nepildiſchanã, kaſ peeſpeeſch arendatoru de Grewè, greeſtees atteezigã weetã dehl karaſpehka palihdſibaſ, kaſ ar top ſneegta. 8. juliã 1701. g. Grewè ſino generalgubernatoram, kã 2 neſlauſigi ſemneeki, Sehmele un Baſka ar dragunu palihdſibu peeſpeeſti pee darbeem muiſchã un krona ſchkuhtim. Pa tam leelaiſ, tã ſauktaſ ſeemelu karſch ſtarp ſweedreem un freeweem ploſãſ taſlak. Armijai ir leelaſ wajadſibaſ, par kurãm jagahdã Widſemei — muiſcham un ſemneekem.

Sehmele 1702. g. dewiſ muiſchaj, kã ari armijai: 14 puhruſ rudſu, 15 p. meeſchu, 8 puhruſ auſu, iſ pa 2 ſilmeteem ſweeſchu un ſirau, 1 un puſ poda linu, 1 podu apinu, 1 aunu, 2 ſoſiſ, 18 mahrz. ſweeſta, 5 poduſ 5 mahrz. ſchahwetu tauku, 4 un puſ poda ſchahwetãſ gaſaſ, 76 grihſteſ ſeena, 18 puhruſ ekſelu, ſamãſajot par labibu naudu nelaika inſpektoram Rigã.

1703. gadã Sehmeleſ Zukumam ir 3 wihreeſchi ſtrahdneeki un 2 ſeeweeteſ ſtrahdneezeſ, 6 ſirgi. Wiruſchaiſ arendatorſ de Grewè paliziſ winam paradã 21 dalderuſ. Winam nekaſ ne-truehſti.

Augſchejãſ ſinaſ gan nerahdã, kã Sehmeleſ ſaimneeki buhtu bijuſchi brihwſemneeki, pat ar

ne tà fauftee leideneefi, bet gan to, ka tee ir bil-
juschi pahrtikuschi, pat turigi.

Kara weschana wifos laifos ir prasijusi leelus
lihdseklus, daudj naudas. Tà ari sweedreem
schi leelà kara weschana prasija daudj naudas,
un ziteem lihdsekleem issihlftot, sweedru waldbi-
ba jahka eekihlat muifhas, ja, pat semneeku
mahjas, lai tik kluhtu pee naudas kara weschana
nai.

No Burtneeku Jaunàs muifhas arendatora
kapitana N. f. Witinghosa kronis 1703. g. aif-
nehmàs 2000 dalderus, atstahjot tam par to
muifchu kihlâ un arendê uf fewifchka nolihguma
pamata.

Bet ari jauneneetis Sehmeles Zukums aisdod
sweedru waldbai naudu.

Atteezigais 22. dezembrî 1705. g. noslehgtais
lih gums fkan apmehram schahdi:

„Dehnina majestates eezeltais gubernators
par Widjemes herzogistes latweefchu daku, Mi-
kelis fon Strohkirchs, dara wifcem jinamu, ka
pehz tam, kad wina majestate, muhsu wifschehli-
gais fehninifch un lungs, ruhpedamees par schis
jemes aiffardsibu un droschu kara weschanu, ir
wifschehligi pawehlejis fawahkt naudas un zi-
tus lihdseklus, eekihlajot daschas krona muif-
shas. Pehz kam ari fehnina semneeks uf 1 arkla
Burtneeku Jaunàs muifhas Sehmeles jemes,
wahrda Zukums Sehmele, pawalstneeka pade-
wibâ un lahprahtibâ, kâ ari atteezigi uf to pa-

mudinats, ir apnehmees pa dalai no šameem, pa dalai ar aishemteem lihdsjekleem, šamahft 650 dalderus leelu sumu un to kà aishleenejumu eemafjat fehina rentejâ, apšolot un apgalwojot winam fehina wahrdâ, ka par to winšch un wina mantineeki mineto Sehmeles semi ar wišfeem tàs peederumeem, lifumigâs robešchâs, kà drošchu kihlu warès meerigi waldit un paturet, dodot par to kronam ifgada fehnišchfigà wafu grahamatâ noteiftos berus: 14 puhrus rudšu, 15 p. meeschu, 11 p. aušu, if pa $\frac{1}{3}$ puhra kweeschu un širau, 4 podus linu, 1 un pus podus apinu, 1 podu kanepaju, 1 aunu, 32 podus šee-na un 5 Alberta dalderus, ka ari peedot atteezi-gâs klaušchas — 1 štrahdneeku ar širgu zauru gadu un 1 kahjneeku otrneeku 6 nedelas, kà ari pehž wina semes leeluma peenahzigâs šchuhhtis un zeetokšcha darbus, kas pehž fehina ekonomiškâ kantora aprehkina kopâ istaišot 39 dalderus. Bet tã kà aishleenejamã kapitala augli rehkinot 6proz. gadã, ar istaišot 39 dalderus gadã, tad Sehmeles Zukums un wina pehžnahzeji šahfot ar nahkošchu gadu, buhs brihwi no wišam minetãm nodewam un klaušcham, lihds kamehr kronim patikšees augšchmineto kapitalu Sehmeles Zukumam waj wina pehžnahzejeem atmafjat. Sehmeles Zukuma un wina mantineeku peenahkums ušturet tam eekihlato semi un tàs ehkas allasch labã štahwofli, kà tas labam šaimneekam peenahkas, kà ari to ušlabot,

pee tam uslabošchanas augli peefriht pašcheem
uslabotajeem. Wehl Sehmeles Zukumam no-
droščina wišas tās teešibas, kuras ķehmiņš
ar šawu 13. apr. 1700. g. rihkojumu peefškir
wišeem teem, kas kronim naudu aišdotu. Lih-
gumā mineteē 650 dalderi eemšajami pret
kwihti Rigā rentmeisteram Konradam Linden-
sternam.

Par šchis sumas šanemšchanu pehdejais 30.
martā 1706. g. iifneedi Zukumam Sehmelim
kwihti.

Tā tad, tur Burtneeku Jaunas muišchas aren-
dators Bitinghošs kronim no 14 un pus arkla
jemes aišdod 2000 dalderus, tur Sehmeles Zu-
kums no šawa 1 arkla jemes 650 dalderus, kas
toš laikos bija eewehrojami leela naudas suma,
par kuru bija eespehjams nopirkt 1300 puhrus
rudšu, par ko muhšu deenās buhtu jamakša
muhšu naudā pee 650.000 rublu.

Ar to Sehmeles Zukums bija kluwis brihw-
semneeka ķahrtā, wiņš nu bija šwabads no
klaušchan un nodewam muišchai, ari zitadi ne-
atkarigs no pehdejās. Winam atwehrās jauna,
gaiščaka dšihwe. Bet tas lahts, kas daščķahrt
waldijis par latweešču brihwsemneekeem, gu-
lās ari uš Sehmeles Zukumu. Raščošchās
rindinas to raħdis.

Lahts parahdas Zukuma ķildās ar wina
brahkeem Zekabu un Leni. Šcho ķildu un šchis
nefatizibas dehl Zukums un wina brahli gree-

ſchas ar ſuhdſibu pee gubernatora, kas noteef
jau 1709. g. ſahumâ. Šhi greeſchanâs teeſchi
pee gubernatora leezina par Šehmeles brihw-
ſomneeku iſzilus ſtahwofli.

Šefaba un Tena ſuhdſiba, kas eeſneegta gu-
bernatoram 16. janw. 1709. g. ſfan apmehtram
ſchahdi:

Kaut gan muhju tehws breeiſch 10 gadeem
mirſtot biſa wehlejis, ka lai peh₃ wina nah-
wes Šefabs buhtu ſaimneeks uſ wina ſemes,
mehs tomehr aiſ mihleſtibas un ſatizibas at-
ſtahjam ſawam wezakam brahlim. Šufumam
Šehmelem neween ſaimnezibu, bet ari wiſu
tehwa atſtahto mantibu—ſirgus, lopus un wi-
ju žitu, paleetot pee wina šar falpeem un dſih-
wojot meerâ un ſatizibâ. Šehis muhju weza-
kaiſ brahliſ 4 gadus atpaſal ar mums noruna-
ja to weenu arflu ſemes ſem Šurtneeku. Šaunâs
muſſchâs ko m. yju tejos un tehwa tehwi ilgus
gadus w. l. d. u. ſ. un leetojuſchi, no augſtâs wal-
dibas ar naidu atbrihwot, tâ atiwabinotees no
muſſchneeka teeſas un ſchauſcham. Peh₃ ſam
mehs trihs brahli ſawahžam wajadsigo naidu,
es, Šefabs 163 dalderus, es — Denis 121½
dalderu, un wezakaiſ brahliſ, peh₃ wina iſtei-
zeena to pahrejo, kuru nanču wiſſch wiſu ſa-
uehna ſawâ rotâ, peh₃ ſam ceirakſajis waldbaj
peh₃ wina iſteifuma 650 d. l. d. u. (lai gan mehš
ſkaidri neſinam, waj tiſdaandſ vijis.), par to ſa-
nemot brihwibas grahwatu, peh₃ ſam wiſſch
meerigi dſihwoja tâ ſainureks un mehš tâ wina

mihli un pašlaužigi brahli, ešam wišu semi ap-
siraždajuschī, par to wišč mums wairak nau
dewis, kā ušturu, un wairak mehš no wina ari
neprašijām, un bijām ušdomajuschī; palikt pē
wina kā mihli brahli un kšwi. lihds šawa muh-
šča beigam.

Mehš, kas ari ešam peeliušchi šawu naudu,
lai eeguhtu brihwibu, nichš gribam palikt pē
šchim muhšu tehwa mahjari un semes. Bet kad
nu muhšu wezakais brahliš zitat pašrdomajis
un muhš grib pašiht, šo darit winam tecibas
gan nebuhtu, — un lai nu gan mums šihwo-
jot tīkai behdas un raišes ween baudam, un
mehš šawam brahliam tīkai zelā stahwam, mehš
latšču negribetu projam eet, kalaš zelos me-
damees šuhs luhšjam muhšu brahlim pašwešet,
lai waj nu wišč muhš šoprojam patur par
šaweem kalpeem, waj ari šamehrā or muhšu ee-
makšato naudu mums eerahda šinamas dalaš
no muhšu 1 arkla semes, šo zitat mehš ešam i-
poštiti.

Ari šufums 16. janwari 1709. g. eefneedi
gubernatoram pret brahliem wehršu šuhdšibu.
Šaunakais brahliš, Leniš Šehmele, winam wina
mahjā šlepenā un willigā lahrti ušbruzis un tā
šadaušijis, kā wišč šawu wešiwu gan zaur to
pašaudeshot. Štaugi wina peerunajuschī at-
prašit man ar waru wina man brihwibas eegu-
ščanai aišdoto naudu, 100 dalderus, šo eš wi-
nam ar apšolos atdot. Bet kad nu eš winam
naudu taišijot atdoi, waišč leelās dušmās to

nošweeda, istabâ jemê, may fleeghams: „Tu
 juns, es ſcho naudu nevenſchu. ta ir aſinu nau-
 da!“ Pee tam wiaſch nan kâ flepkawa uſbru-
 ka, noſſidams mari jewê. --- Winſch luhds wi-
 nu wina ihpaſchumâ aiſſiahwet un parehlet wi-
 na brählin Tenim, lai 100 tuhlin wina mahjas
 atſtahtu. Miſnemto naudu wiaſch buhſchot tam
 tuhlin atmaſjat.“

Gubernators uſdod aſeforam J. Zelferſa-
 mam leetu iſmeklet, noſſaidrot un naidigos
 brähluſ ſameerinat. Behdejais iſklaufa 6. fe-
 bruari 1709. g. abas puſes un nowed leetu pee
 iſlihgſchanas.

Zukums Schmele, kaſ aiſloenejis no brähla
 Zefaba 167 dalderus un no brähla Tena
 125¹/₂ dalderus, no ka katram pag. rudenî 50
 dalderus jau atdewis, apnehmâs maſſat bräh-
 leem par paradâ palikuſcho naudu 6 proz. gaddâ,
 proti Zefabam par 117 rbl. kapitala un 7 dalb.
 1³/₄ graſcha peeauguſchu auglu un Tenim par
 71¹/₂ dalb. kapitala un 4 dalb. 26¹/₄ gr. auglu.
 Zukums paleef ari turpmaſ Schmelês par wee-
 nigo ſaimneeku, abi brähli, Zefabs un Tenis,
 ari turpmaſ par kalpeem, pret peenahzigu uſ-
 turu un algu. Apnehmâs wiſi ſatizigi un
 meerâ dſihwot un ja brähli Zefabs un Tenis
 to nepilditu, teem no mahjas jaaiſeet.

Naw tizams, ka pee ſchi ſawſtarpejà, pa da-
 lai uſſipeeſtâ iſlihguma, brählu ſtarxpâ turpmaſ
 buhtu walbijuſi ſatiziba. Zannakee brähli ap-

ffauda wezako brabli, kas warbuht pret wineem peenahgigi neifturejās.

Pa tam, 1710. g., Widfeme pahrgahja free-
wu rokās un 1720. g. aprinkā komifars kapi-
tāns Jr. Zelfersams jino wirskomifaram J.
Zelfersamam atkal par Sehmelu kildas leetam.
Lenis bija eelifts par jainneeku Namfchos un
tur bija miris, pamesdams atraitni Katschu,
kas otrā laulibā bija apprezejušs ar Sehmeles
Zufuma bijuſcho kalpu. Zufuma paradš Le-
nim ar augleem jau pesaudšis uš 182¹/₂ dal-
dera, wiſmaf Katscha tiš daudš no ſawa ſwaina
praſa. Aprinkā komifars leef Zufumam
preekſchā nomakſat Katschai uš Waſtlahwjeem
32¹/₂ dalderus, makſajat par atlikuſcheem 150
dald. 3 proz. gadā. Katscha ari naw meerā ar
Namfchu mahjam, tās bijuſchas pagalam no-
laiſtas, winai behrnu neefot un wina luhdš at-
laiſt winu un winas wihru no Namfchu mah-
jam. Bet barons Mengdens, tagadejais Burt-
neeku Jaunās muiſchas arendators — kihu
ihpaſchneekš, winus negrib atlaiſt, jo tee eſot
deefgan turigi un wajadšigo ſaimi winſch teem
buhſchot ſagahdat. Aprinkā komifars iſſina,
ka Namfchu mahjas teefcham pagalam nolai-
ſtas, bet barons paleef tomehr pee ſawa.

22. janw. 1722.g. Zufums greeſchas ar wiſ-
paſemigu ſuhdšibu pee wirskomifara. Barons
Mengdens eſot winu jau 1720. g. ap Marti-
neem liziš uš muiſchu aizinat un, peedraudot ar

militariſku eſſekuziju, winam pawehlejis ſa-
 maſſat preeſſch 7 gadeem miruſchâ brahla Tena
 atraitnei ſtatſchaj, to 3 gadus atpaſal appreze-
 jis wina biuiſchais kalps Mikelis, 100 dalderus.
 Kad winſch to neſpehjis un newarejis, winam
 ſch. g. februari Mengdens wehl reiſ ar waru
 uſmahzees, lai to naudu ſamaſſajot. Tâ kâ to
 neſpehjis un wirſkomisars nebijis mahjâs,
 winſch greeſâs ar wiſpaſemigu luhgumu pee
 augſtâs ſeiſarijâs waldbiſas, lai ta parada at-
 maſſu atliktu. Bet nu Mengdens praſot no
 wina jau 200 dalderus, ſur winſch tikai zeturto
 dalu no tam pateſi eſot paradâ. No ſawa
 brahla Tena atſtahtâs mantibas winſch wairaf
 neeſot dabujis par 50 daldereem, pahrejo at-
 ſtahto mantu ſanehmis Mengdens. Uſ min.
 parada rehſina winſch eſot ſawai brahla ſeewai
 1720. g. jau dewis 6 puhrus rudſu, 1 $\frac{1}{3}$ p. ſir-
 nu, 1 puhru ſanepu, 1 zuhku ar 4 ſiweneem
 un 1721. g. atkal 8 puhrus rudſu. Paſchlaif
 winſch wairaf neſpehjt maſſat un luhdſot wi-
 nu attteezigâ weetâ aiſſtahwet.

1722. g. 6. junijâ apriaſa komisars S. Fel-
 ſerſams ſino par ſcho leetu wirſkomisaram, ka
 winſch nopratinajis ſehmeles Zukumu un tam
 uſdewis apmeerinat wina brahla ſeewas praſi-
 bas, pretejâ gadijumâ Zukumu iſkiblaſchot.
 ſehmeles Zukums uſ to eebildis, ka wina pa-
 radâ eeſkaititi no miruſchâ Tena mantibas 1
 ſirgſ par 20 daldereem un 2 gotwis par 8 dal-

dereem, jo daschus gadus atpafal Mengdens, apwainojot Leni par sagli, lizis naftslaiķa to apzeetināt un wina mantu, to starpā peemineto ſirgu un tās 2 gowis uſ Oſolmuiſchu, Mengdena dſimto muiſchu nogahdat. Sirgu Mengdens paturejis, bet abas gowis noſprahguſchas. Kad nu iſrahdiĳees, ka Lenis naw ſaglis, Zukums greeſees pee Mengdena ar luhgumu, atdot wina brahlim tam atnemtās mantas. Galu galā leetas nonahķ tif tahlu, ka aprinķa notaram Pfundtam uſdod peedſiht no Zukuma 20 dalderus, ko taſ 2 teeſas wihru klahtbuhtnē ar iſdara, atnemot Zukumam 16 puhrus meeſchu, 4 puhrus rudſu, 1 wehrſiti par 1¹/₄ dald., 1 gowi par 2 un pus daldereem un 1 gowi par 3 daldereem. Aprehķinotees, Zukums paleeķ Ratiſchai wehl paradā 127 un pus dalderus, par ko apnemas maķſat 6 proz. gadā, ka ari pamaſam atnatiķat no parada. Atteezibā uſ Zukuma uſdoteem, itķa Ratiſchai aiſdoteem, 6 puhreem rudſu, noſkaidrojās, ka tee peenahķuſchees Ratiſchas wihram Mikelim ka alga.

Sehmeles brihwssemneekem ir paſtahwigi kil-das ar Jaunburtneeka muiſchu ſchkuhſchu dehl. Sehmeles brihwssemneeki un wiau teeſibas ir itķa ſtabarga ſchis muiſchas daschado walditaju azis. Tee allaſch zenſchas uſkraut Sehmelem nepeenahzigi ſmagu ſchkuhſchu naſtu, kam atfal Sehmele pretojās, kaſ nowed pee ſuhdſibam.

Jau 1711. g. 12. ſeptembri, t. i. drihſ pehž

tam, kad Widseme bij pahrgahjuſi freewu wal-
 diſchanâ, kahds eerednis, warbuht aprinka to-
 miſars, rakſta Burtneeku jaunai arendatorei
 — ſihlu ihpaſchneezei Gietinghofei: „Winant eſot
 nahziſ ſinams, ka Jaunburtneeku ſemneekſ
 Sehmele negribot dot ne wjadſigâs ſchkuhtis,
 ne ari maſſat uſliktâs kontribuzijas. Ir jau-
 tajums, ziſ ilgi augſtâ waldiba laus tahdeem
 ſemneekem brihwibu walfat, bet pagaidam tas
 ir ſkaidrs, ka tahdi ſemneeki naw atſwabinami
 no ſchkuhtim un uſliktâm kontribuzijam, bet
 ka teem tâs janes ſamehrâ ar ſawas ſemes
 arflu leelumu, jo wairat wehl tamdehl, ka pat
 muiſchu dſimtskungi no ſchim naſtam naw at-
 ſwabinati.“

Walti tahdos apſtahlkos bij atſauktees Seh-
 meles Zukumam uſ ſawu ſihlu lihgumu ar bi-
 juſcho ſweedru waldibu, pehz kura Sehmele bij
 brihws no ſchkuhtim.

Un nepeeteek ar to ween, jo freewu wara ſahſ
 praſit no Sehmeles Zukuma renti, tâ tad pilni-
 gi neatſihdamas wina ſihlu lihguma noteiku-
 mus. 31. auguſtâ 1717. g. Burtneeku Jaunâs
 muiſchas arendatore ſ. Vietinghofe greeſchas ar
 rakſtu pee wirskomifara, ar ſchahdu ſaturu:
 „Sehmeles brihwſemneekam brugu teeſneſiſ
 Traubenbergſ liziſ paſinaot, ka tam jaromakſâ
 gada arende ar 39 daldereem. Winſch greeſchas
 pee manis, lai eſ juhs, wirskomifara kungs,
 luhgtu, pazeefteeſ wehl un pagaidit lihds rude-

nim, kad Sehmele peenahzigo huhšhot nolih-
dšinat. Es zeru, ka wirskomifara funks šho
manu aishuhgumu laipni eemehros."

1720. gadā Sehmelēs par šaimneeku ir brihw-
semneeks Jekabs, kas šawu renti maksā krona
rentejā. Wiau Burtneeku Jaunās muišas
arendators apšuhdš par nepaklausību ur alus
frogeschānu.

Ap 1730. gadu Sehmelēs walda Sehmeles
Jahnis, kam ir šaduršmes ar waldbas eestah-
dem, kā tas redšams no kahda notara Koppes
raksta landratam un wizepresidentam, šastahdi-
ta Matišču mahzitava muiščā 20. maijā 1730.
gadā. Wizepresidenta ušdewumā Koppe eera-
dees 20. maijā Sehmelēs, peedšiht no Sehmeles
Jahna tam par neatlantu tatschu eerihšofchānu
ušlikto, 8 d a l d e r u š leelo šoda naudu. Seh-
meles Jahnis teizis, ka wairak par 4 dalbereem
winaš gan nemakšaschot, jo winaš ešot brihws,
un ari Rigas zekšch winam kaut zik ismakšajis.
Šepreekšch winam ar wehl japahrleezinotees,
waj tik winaš warot tizet preekšchā štahditam
peedšihšchānas rihšojumam. Beigu beigās, pehz
tam, kad Jahnis wiau aisturejis waj wišu
deenu, tas winam pašneedšis 7 dalderus, pro-
jam ejot winaš teizis, ka raudšišchot truhšto-
šcho dalderi aishnemtees. Pehdejo makšajot
winaš teizis: „Bastara deenā, kad wiši tikfi-
mees, pats Deews išchširs to, kas pareisi ur
kas nepareisi darits. Šur burtneezeešcheem par

latſchu eerihkoſchanu uſliktais ſods atlaiſts, tur man taſ jaſamaſſa.“ — Noejot uſ upi, iſrah- dijaſ, ka taſſchi wehl naw iſſaukti, uſ ko Jahniſ eebild'iſ, ka taſſchuſ atſtaħjiſ par preeku pee wi- na nowetotam freemu apaſſchoſizeerim, ka ari talab, ka lai wina ſoſiſ newaretu pa upi taħlaſ aiſpeldet. Koppe luhdſ wizepreſidentu uſlikt Sehmeleſ Jahnim par liſuma noteikumumu ne- eewehroſchanu bargaku ſodu.

1738. gadā Sehmelēſ par ſaimneekem ir briħwſemneeki Jehkabaſ, Jahniſ un Teniſ, kaſ krona renteja ſamaſſa ſawaſ ſtaſſchu naudaſ. Wiſi kopā wina tura 1 arflu ſemeſ un par wi- ſeem kopā wineem ir 8 wiħreeſchi darba ſpeħ- ĵigi un 5 ſeeweeteſ darba ſpeħĵigaſ, 1 wezſ un 11 behrui, 11 ſirgi, 2 kumeli, 2 weħriſchi, 22 go- wiſ, 10 jaunlopi. Šħkeet, ka nupat minetee Sehmeleſ ſaimneeki ir biħuſchi turigi, par ko leeziņa neween peewetaiſ ſirgu un lopu ſkaiſ, bet ari wehl kaſ ĵiſ.

1737. g. Sehmeleſ ſaimneeka Jehkaba un wina ſeewaſ Triħnaſ deħla Petera kriſtibāſ ir weeſu loti daudſ, ko leeziņa atteeziģā Mati- ſchu draudſeſ baſnizaſ graħmatā atſiħmetee kuhmaſ: Waħſchena Maħrtinſch, Aſchena Je- kabaſ, Roziņa Indrikiſ, Drona Peteriſ, Kroga Indrikiſ, Sehmeleſ Kaſſcha un Ēda, Kroga Anna un Ilſe, Nauſchena Triħna un Īurmaſa Maħreeta. Ziteem ta paſcha laiķa kriſtameem behrneem ir tiķai pa diwi waĵ trim kuhmam.

Sehmeles brijwsemneekem ir eewehrojami radi. Sehmeles jaimneeka brahla dehls Tenis preze 1735. g. Kofmuischas melderu meitu Mahreetu, kahds zits no Sehmeles jauneeſcheem pahrewed few Walmeeras draudſes ſkolotaja Brehſchas meitu. Sehmeles Lena un Edas meitiņas Annas kruſtmahte ir Rugenu Anna no Walmeeras mahzitaja lauſchu Rugena. Un tahdu peemehru waretu peewest ir wairaf.

Minot 1739. gadā iſdaritās Matijchu draudſes wiſitazijas dalibneekus, to ſtarpā ari ir weens no Sehmeles brijwsemneekem.

Wehl tahlaf, eeſtatotees wezōs baſnizas rulos, redſams, ka Sehmeles Sihmana, Jufuma iehwa, zilts ir loti augliga un pats Sihmanis veelihdſinams wezlaiſu patriarkam, kam behrnu behrnu deſmiteem. Wezee, weenfahriſhee ſentehwu tikumi te bija augſtā zeenā.

Sehmeles brijwsemneeki peekehraſ Brahlu draudſei, kuras garigais zentrs bija Walmeera, kur Walmeermuiſchas ſon Gallarte, brahlu draudſes karſtā peekriteja un weizinataja, bija zehluſi plaſchu ſaeefchanaſ namu un ſeminaru, Walmeera, kur par mahzitaju toreif bija Juſtins ſon Bruiningks, ari dedſigs brahlu draudſes weizinatajs, Walmeera, kur jau no paſchas tautas widus bija raduſchees jaunās mahzibas praweeſchi un apuſtuli, ka ſaugureetis Schkeſteru Peteris un ziti. Uſ J e h r a - f a l n u, ka ſauza brahlu draudſes ſaeefchanaſ

namu Walmeerâ, if ſwehtdeenâs, ja pat feſt-
deenâs wafarôs, pluhſt tizigo pulki no tuwa-
kàs un tahlakàs apfahrtnes, to ſtarpâ ari Seh-
meles mahju laudis.

Bet pahr jauno draudſi drihſ ween nahſ pee-
mekleſchanas ſtunda. Ar keiſareenes Eliſabe-
tes pawehli 1743. g. brahku draudſi aiſleeds un
noleeds, flehdsot winas ſaeefchanas namus,
wajajot neween winas garigos ganus, bet daſch-
fahrt ari ganamos. Uſſahka plaſchu iſmekle-
ſchanu, kuras protokoli pilda beesus ſehjumus.
Rodeweji, fahdu nefur un nekahdâ laikâ mums
naw truhzis, rodàs ari te, zaur ko iſmekleſchanâ
eerauj plaſchas aprindas.

Uj mahzitaja Forhoſa un zitu iſteikumumu pa-
mata ar plaſchâm pilnwaram apbalwotâ ſewiſch-
kâ iſmekleſchanas komiſija nopratina ari Sehme-
les Marzi un Peteri, kâ brahku draudſes kuſti-
bâ eejauktus un wehl it ſewiſchki apwainotus
par daſcheemwinu iſteizeeneem. Sehmeles Marzi
apwainoja, ka winſch teizis: „Bibele ir tikai ſal-
mi un rugaji. Waj nu juhſ kulat tuſchus ſal-
mus, waj ari bibelê laſeet, ir gluſchi weenalga.
Wiſas juhju luhgſchanas jums neko nelihdses.“

Sehmeles Marzis, ſchejeenes brahliſ, atſinàs,
ka winſch daſchfahrt gan mudinajis Wahſſchenu
laudis apmeklet Zehrafalnu Walmeerâ. Lithſ
ar winu Wahſſchenos bijuſchi ari ſaugureeſchi,
kâ brahli Schkeſtera Zahnis un Peteris, Wal-
meerianu Zekabs un Pawulenu Zehzis, kâ ari

Walmeereeschu brahli, Sihſcha Bahwuls un Dawids, Liberta Zahnis un Kungela Zahnis, bet nefad un nefam winſch naw teizis augſchminetos wahrduſ. Gan winſch teizis: „fa bibeles newar palihdſet, ja pehz tās nedſihwo.“

Wini gahjuſchi uſ Watiſchu mahzitaja muifchu apmeklet mahzitaju Gotſchedu, brahlu draudſes peeſriteju un weizinataju un pa zelum eegreeſuſchees Wahſſchenos, zeredami ari Wahſſchena laudis paſtubināt uſ Jehrafalna apmekleſchanu, kà ari peedabut toſ pabalſtit winuſ brihwſemes uſtureſchanā.

Sehmeles Peteri pratinaja par ſekoſcheem jautajumeem: „Waj winſch eſot Salaja zeturtdeena jaunburtneezeetim Saltina Wilumam teizis: „Zuhſ tatſchu eſeet miruſchi un noſoditi tãpat kà juhſu mahziba, tiſlab kungs kà mahzitajs ir tiſai paſauligi kungi, kaſ naw jaſlauſa.“ Saltina Wilumſ atſauzãſ, fa Peteriſ to teizis ne winam, bet gan Wahſſchena Marzim. Sehmeles Peterſ atbildeja, fa pehz tam, kad Wahſſchena Marziſ, fo winſch ſſubinajis apmeklet Jehrafalnu, aiſbildinajeſ ar to, fa wina kungi to darit neatlaujot, un fa ari beſ Jehrafalna tam buhſchot Beſtitajſ, winſch tam tiſai teizis: „Ari eſ tahdſ reiſ biju, kad taſ paſauleſ kungs wehl manā firði walbija“ un wairaf neſo.

Uſ jautajumu, waj Sehmeles Peterſ teizis Wahſſchena Marzim, fa „ſwehtaiſ wafar-ehdeenſ ir tiſai ſilaſ uguniſ teem, kaſ neturaſ

pee brahlu draudjes"; Peteris atbildeja, ka „tad, kad es wehl nebiju atgreesees, es baudiju ūwehto wafarehdeenu lihdsigi silām ugunim; un tāpat tas ir ar wiseem, kas Zehrafalnu neapmeklē." Wehl Sehmeles Peterim jautaja, waj tas teesa, ka wīnšch Wahkšchena Marzim teizis: „Kas tee leelafee grehzineeki, tee Pestitajam tee wismihlatee," uš ko Wahkšchena Marzis aishahdija, ka tā runajuši gan Petera ūeewa, het ne Peteris. Wehl Sehmeles Peterim prasija, waj wīnšch teizis Wahkšchenam, ka wīši tee, kas „hrpus brahlu draudjes laulibā dšibwojot, eiet laulibaš pahrfahpeji," ko tas raicedja, kalab Wahkšchena Marzis wehl reiš pastahweja pee ta, ka Sehmeles Peteris to winam teizis gan, kas notizis Sehmelēs, Dreju fungu deenā, no Matišchu basnizaš nahkot.

Kahdas tahlakas ūekas ūchai leetai bijuščas, par to atteezigos protokolos nefas naw minets. No nupat tehlotā war noprašt, ka Sehmeles brihsenneeziba jau jutušēs apdraudeta ūawās teesibās.

Wija laikā Sehmeles brihsenneeku leelaiš ūkaugis un naidneeks ir Burtneeku Jaunās muiščas ūihlu turetajs Landrats Mengdens, kam pašam peeder Dšoli. Wina fundšibai Jaunburtneekos tomehr naw pastahwibas. Peterburgā puhjch winam nelabwehligi wehji. 18. nowembrī 1747. g. winam atmakša ūawā laikā ūweedru waldibai ašdots 2000 dalderus un ar

15. junija 1748. q. ſenata ufaſu winam Burtneeku Jauno muiſchu atnem, atdodot to arendê Narwas komand'antam brigadeerin baronam Steinam. Vet ſchis pats ſenata ufaſs dara galu ari Sehmeles brihwſemneeſibai. Ari Sehmeles brihwſemneeſeem 1747. gada nowembri atmaſſati winu ſentſchu ſweedru fronim aiſdotee 650 dalderi. Un eewehrojot barona Steina luhgumu, peeſchirt Burtneeku Jaunai muiſchai tai ſenaf peederigo 1 arkla Sehmeles ſemi, Iri tai nebuhtu ſtrahdneeku truhtums un pahrejee ſchis muiſchas ſemneeki zaur to nezeefiu, ſenats pawehl minot 1 arkla ſemes un ſemneeku Sehmeli, fâ tas pirms tam ſweedru waldiſcharas laikâ bijis, peeſchirt atkal Burtneeku Jaunai muiſchai. Un apriukâ komiſars Kalmanis ſiwo ta paſcha gada 22. auguſtâ generalekonomijas pahrwaldes direktoram, ka Sehmeles ſemneeku peedalijhana Burtneeku Jaunai muiſchai 16. auguſtâ iſdarita. Tas notizis muiſchas pahrwaldneeka Kruſemana, ſekretara Bruna, ſtahrâſta Kuhjchenâ Toma, teefas wihru Diktus Antſcha, Dikſchu Wiluma un Sehmeles ſaimneeka Tena flahbtuhtnê, kamehr pahrejee Sehmeles ſaimneeki naw bijuſchi flahbt. Burtneeku Jaunai muiſchai peedaliteem Sehmeles ſaimneekteem Seſakami, Zahnim un Tenim kopâ ir 9 darba ſpehjigi zilweki, 3 wezi un neſpehjigi, 23 behrni, 12 ſirgi un kehpes, 4 wehrſchi, 20 gowis, 9 jaunraglopi. No ſweſcheem ſemneekteem Sehmeles

ir weena seeweete, furas peederiba nesinama, kas jawu maiji pelna ubagodama. Peedalischanas aktâ klastesocham Sehmeles Tenim darija sinamu, ka wineem nu tapat kâ wiseem ziteem 1 arkla semneekem wafu grahmata paredsetas klauschas un nodewas japilda Butrneeku Jaunâ muischâ. Sehmelem peenahzas suhtit muischas klauschas zauru gadu weenu wihru ar sirgu, nodot 14 puhrus rudsu, 15 puhrus meeschu, 11 puhrus auju, if pa $\frac{1}{3}$ puhru siru un kweeschu, 4 podi linu, $1\frac{1}{2}$ poda apiu, 1 podu kanepaju, 1 aitu, 32 podus seena, 5 dalderus naudas.

1750. gadâ min Sehmelês jau 4 jaimneekus: Zefabu, Zahni, Leni un Peteri, kureem kopâ ir 19 darbaspehji, 3 wezi un nespehjiigi zilweki, 17 behrni, 12 sirgi un kehwes, 1 kumelsh, 4 wehrichi, 16 gowis, 4 jaunragulopi.

Bet Narwas komandantam, baronam Steinam, nebija ilgi waldit par Burtneeku Jauno muischu un Sehmeli. Ar senata ukasu no 7. julija 1752. g. winam muischu atnem, isnomajot to Wiborgas gubernas padomneekam Abramam Heggem.

Lihdsigi Sehmelem sawas brihwsemneeku teesibas tai paschâ laikâ saudeja ari Ahraischu draudses semneeki, kâ Schmihde, Woitiisch, Inkus un Amatas krodjineeks, kas sawas brihwsemneeku teesibas bija guwuschu Sehmeles brihwsemneekem lihdsigâ kahrtâ.

Weltigas bija Sehmeles ģaimneeku pulkš at-
dabut ģawas teeģibas. Leeki wineem bija glabat
ģawas brijwibas grahmatas, wolti atkahrtotee
zeļi uš Rigu, warbuht pat uš Pēterpili.

Uš behrnu behrneem glabajās brijwibas laifu
atminas tā augsta un dahrga leeta.

Apmešram 18. gadu ģimtena beigās Sehmeles
mahjas ģadala diwās dalās, no turām weenu
pahrwēhrģeh lopmuiģhā ar frogu, otra, ģem na-
ģaukuma Ģaunģehmele ģkaitās par ģemneeku
mahju. Abās ap 1826. gadu wehl ir Sehmeles
Ģufuma pehznahģeji. Minetā gadā Ģaunģeh-
melēs par ģaimneeku ir atraitnis Tenis Ģahna
dehls Ģohanģons, ar 13 gadus wezo dehlu Ģah-
ni, meitam Mari un Annu, brahleem, kalpeem
Marģi un Anģi Ģohanģoneem. Winu tehws
Ģahnis Ģena dehls Ģaunģehmeles ģaimneeks bij
miris 1804. g.

Tai paģhā 1826. g. Sehmeles pušmuiģhā ar
ir Sehmeles Ģufuma pehznahģeji, bijuģhā un
1809. g. miruģhā Sehmeles ģedleneeka Ģena deh-
li, brahli Pēters ar ģeewu Ģihģi, Ģekabs un
Marģis, ģas atģihmeti par kalpeem, peehilģtot re-
wiģijā, ģa pehdeģee abi eenahģuģhi no Wahģģehena.

Ušwahrdus ģauneneeģhi ģeh ģaunburtneeģee-
ģhi bija dabuģuģhi gadu eepreeģģeh un ģeh uģ-
wahrdu dabuģhanu rakģturo tas, ģa Ģahna
dehleem dod ušwahrdu „Ģohanģons“, bet ģedle-
neeka dehleem ušwahrdu „Ģatlers“.

Ģufuma Sehmeles teeģģeh pehznahģeģs ari ir

1807. gadâ mirušchais Sehmeles. krodšineeks
Jahnis Petera dehls. Wina dehlam Jekabam,
jau 1812. g. dahwâ brihwibu. Un 1816. gada
rewisijâ Sehmeles pušmuischâ usdots kâ brihw-
zilweks ari Peters Antšha dehls Sehmele. Rah-
di bijuichi brihwlaischanas eemesli, to nošfaidrot
wehl naw bijis eepshjams.

Jauneneeshu pagasta teefas škrihwers 1826.
g. ir Peteris Satlers. Kad jau Sehmeles Sih-
mana laikos, t. i. 17 gadu šintena beigās bija
teikts, ka šaimneeka dehli ir amatneeki, kâ ka-
leji, sedleneeki, dreimani u. t. t., tad ari wehlašos
laikos Sehmeles gimenē bija dašchadi amatneeki.

Tas buhtu pagaidam wišs, kas man šinams
par brihwsemneekem Burtneeku Jaunās mui-
šchas Sehmelēs, un beigās ašrahdu uš to, ka š.
Stryšs šawâ Widšemes muišhu kronikâ peewed
Burtneeku Jauno muišhu ar Semeli ((Stern-
hof mit Semel), kas rakšturo Sehmeles izkilus
štahwokli.

Wehl man jaaišrahda, ka par brihwsemnee-
keem „Seemeleem“ rakštijis wehsturneeks A.
Schwabe Šglištibas Ministrijas Mehnešchraštā
1921. g. 5. burtuižā. Bet wiaam tomehr
naw bijuichi wiši tee materiali, kuruš es wareju
išleetot šči rakšta šastahdišchanai. Ar šcho A.
Schwabeš rakštu, „Lapa no brihwsemneeku weh-
štures šweedru laikos“, eepašinos tikai wehl pehž
šawa rakšta šastahdišchanas.

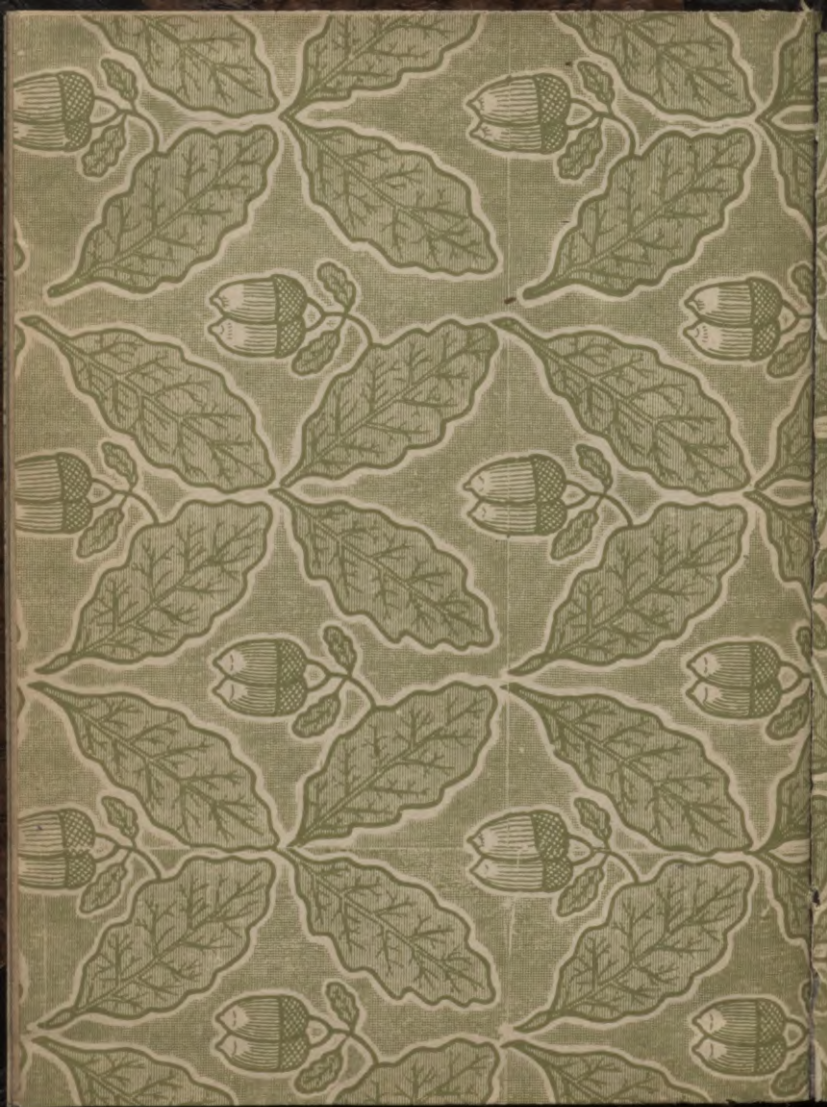
ST. MAI JODE

44694

31. MAI 1926

60

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309057721

